

RIIGIKOHUS

Avaldatud veebilehel *Riigikohus* (<https://www.riigikohus.ee>)

Avaleht > Riigikohus: Hellenurme paisule kalapääsu rajamine ei tohi olla ainult omaniku mure

Riigikohus: Hellenurme paisule kalapääsu rajamine ei tohi olla ainult omaniku mure

30. aprill 2025

Riigikohus tühistas Elva jõe Hellenurme paisu keskkonnaloa kõrvaltingimused, mis kohustasid omanikku rajama paisule kalapääsu. Kuna paisutamist toetab ka avalik huvi, ei saa jõe seisundi parandamise kulusid jätta ainult omaniku kanda.

Riigikohtu halduskolleegium rahuldab OÜ Hellenurme Veski kaebuse Keskkonnaameti korralduse peale, millega osaühingult nõuti kalapääsu rajamist Hellenurme paisu juurde 2027. aastaks. Halduskolleegiumi hinnangul lähtus Keskkonnaamet Natura 2000 võrgustikku puudutavate normide rakendamisel ennatlikest ja ebatäpsetest seisukohtadest. Need hinnangud võisid mõjutada ka veeseaduse kohaldamist.

Veeseaduse järgi tuleb nn lõhejõgedel tagada paisude juures kaladele läbipääs, kuid mõjuvatel põhjustel on sellest kohustusest võimalik teha erandeid. Kuna Keskkonnaamet arvas ekslikult, et Natura nõuded tingivad vältimatult kalapääsu rajamise, ei kaalutud veeseaduse alusel erandi tegemist piisavalt.

Võimalus, et Keskkonnaameti vead otsuse lõpptulemust kalapääsu vajalikkuse küsimuses mõjutasid, on vähenenud, kuid seda ei saa täielikult välistada. Seega tuli loa lisakohustused tühistada, jättes loast tuleneva paisutusõiguse esialgu kehtima. Kaebaja taotluse uuel lahendamisel on Keskkonnaametil võimalik Natura hindamise puudused kõrvaldada ning otsustada uuesti, kas jõe seisund vajab parandamist ja kas kalapääs on selleks kohane vahend. Samuti on võimalik uuesti ja õigete asjaolude põhjal kaaluda erandi tegemist veeseaduse järgi.

Uue otsuse tegemisel tuleb silmas pidada, et jõe paisutamist Hellenurmes toetavad kaalukad avalikud huvid, ennekõike muinsuskaitse argumendid. Sel põhjusel ei ole proportsionaalne jätta kalapääsu rajamise kulusid ainult omaniku kanda. Seejuures ei ole piisav pelgalt teoreetiline võimalus taotleda läbipääsu rajamiseks toetusi nt riigi või Euroopa Liidu vahenditest. Kalapääsu rajamise kohustuse kehtestamisel tuleb praegusel juhul kulude jagamisele leida lahendus või seada lagi omaniku osale kulude kandmisel.

Kolleegium selgitas juba varasemas kohtuasjas 2021. aastal, et Natura alade kaitseks kehtestatud reeglid laienevad põhimõtteliselt ka enne Natura ala moodustamist alustatud tegevustele, kuid mõjude hindamisel tuleb eraldi vaadelda varem avaldunud ja tulevikus prognoositavaid häiringuid ning elupaiga või kaitsealuste liikide seisundi parandamise kohustust. Selliste leevendusmeetmete rakendamiseks nagu kalapääsud, tuleb hinnata, kas abinõu aitab asjassepuutuvaid mõjusid vähendada või kaitstavate keskkonnahüvede seisundit parandada ja kas abinõu on selleks vajalik. Keskkonnaameti korralduses ei eristatud piisavalt juba Natura alade määramise ajaks avaldunud ning hilisemad mõjusid.

OÜ-le Hellenurme Veski kuulub Elva jõel Hellenurme paisul elektrijaam ja vesiveski, mis toimib 2002. aastast muuseumina. Paisjärv on koos mõisaansambliga muinsuskaitse all. Pais asub Elva jõe hoiualal, kuid

mõjutab ka Elva maastikukaitseala, Otepää hoiuala ja Otepää loodusparki. Need alad kuuluvad üle-euroopalisse kaitsealade võrgustikku Natura 2000 ning neil tuleb tagada jõe kui elupaigatüübi ja samuti hingu, paksukojalise jõekarbi ja rohe-vesihobu kaitse. Elva jõge kaitstakse riigisisest ka lõhelaste kudemis- ja elupaigana.

Praeguses kohtuasjas vaidlustas OÜ Hellenurme Veski Keskkonnaameti 2022. aasta korralduse kõrvaltingimused. Korraldusega anti kaebajale tähtjatu keskkonnaluba Elva jõe paisutamiseks ja hüdroenergia kasutamiseks, kuid vaidlusaluste kõrvaltingimustega kohustati kaebajat ühtlasi rajama paisule kalapääs 2027. aasta septembriks.

Kohtuotsusega [1] saab tutvuda Riigikohtu veebilehel.

Teate sisestas:
Sandra Sommer
pressiesindaja
5333 9846, 730 9042
sandra [dot] sommer[@]riigikohus [dot] ee

Allikas URL: <https://www.riigikohus.ee/et/uudiste-arhiiv/riigikohus-hellenurme-paisule-kalapaasu-rajamine-ei-tohi-olla-ainult-omaniku-mure>

Lingid

[1] <https://www.riigikohus.ee/et/lahendid/?asjaNr=3-22-2082/69>